

GABRIELLE TON

KIND VAN VERSLAVING

2019/2020
HOUTEN

Over kinderen van aan alcoholverslaafde ouders

**Hoe kan begeleiding worden vormgegeven
binnen de pastorale context?**

**Scriptie in het kader van afronding van de
opleiding contextueel pastoraat**

**Op de voorpagina een foto van mijzelf als kind
omringd door flessen sterke drank
Statement: Een stalen ketting om de drankfles.
Hiermee bedoel ik dat de alcohol op de eerste plaats komt,
en dan het kind.**

Inhoudsopgave

Inleiding

1. Kinderen van verslaafde ouders

1.1 Statistiekcijfers

1.2 Wat verslaving met ouders doet

1.3 Gevolgen van alcoholisme op de opvoeding

1.4 De uitwerking van verslaving op kinderen

1.4.1 FASD

1.4.2 KOPP/KOV

1.4.3 Gedrag van kinderen van verslaafde ouders

2. Verslaving en het contextuele gedachtengoed

2.1 contextueel gedachtengoed volgens Nagy

2.2 Loyaliteiten uitgelegd

2.3 Dimensies

2.4 Uitleg legaat delegaat

2.5 Destructief gerechtigd zijn

2.6 Contextueel gedachtengoed volgens Nielsen

2.2 Het Nielsen Model

2.3 De overwinningscirkel

3. Wat de Bijbel er over zegt

4. In gesprek over pastoraat

4.1 Contact met verschillende kerken

4.2 In gesprek met Dhr. Janse jeugdpastor PKN Ermelo

4.3 In gesprek met Mevr. Vleesenbeek. Manager bij Stichting Chris/Stichting Voorkom

5. Begeleiding van kinderen van verslaafde ouders

5.1 Wel of geen hulp nodig: belangrijke factoren

5.2 Waar moet je op letten

5.3 Meerzijdig partijdig werken

6. Samenvatting

7. Conclusies en aanbevelingen voor pastorale teams

Literatuurlijst

Bijlagen

Inleiding

Ik schrijf deze scriptie in het kader van mijn opleiding \contextueel pastoraat.

Tijdens mijn opleiding heb ik veel nagedacht welk onderwerp ik zou kunnen beschrijven voor pastorale teams binnen kerkelijke – of gemeente verband.

Ik heb gezocht naar een onderwerp wat aansluit bij de opleiding maar ook raakvlakken heeft met mijn eigen, persoonlijke leven en ervaringen.

Ik heb dit onderwerp voor mijn scriptie gekozen omdat ik zelf kind ben van een aan alcoholverslaafde ouder, later twee verslaafde ouders.

In 1974, ik was toen 3, dacht de hulpverlening dat het goed voor de ouder zou zijn om kinderen te betrekken in het opname proces binnen de kliniek. Wat voor mij persoonlijk in hield dat ik bij mijn moeder werd geplaatst in de kliniek waar zij opgenomen was.

Door het alcoholisme gebruik van mijn ouder, heb ik tot mijn 9de op veel verschillende plekken gewoond.

Van kinds af aan kom ik in de kerk. Hier heb ik persoonlijk niet veel hulp ervaren in die tijd.

Om mijn ouder heen stonden verschillende hulpverleners vanuit de GGZ-zorg, daarnaast was er ook de kerk. De verschillende hulpverleners leken niet samen te werken.

Toen mijn moeder en stiefvadergetrouwd waren en mijn moeder weer terugviel in de alcohol ging de hulp vanuit de kerk vooral uit naar mijn stiefvader. De dingen die hij zei werden voor waar aangenomen. Hierdoor werd de hulpvraag verkeerd ingeschat.

Hierdoor werden alle kinderen uit huis geplaatst in de nacht. Dit heeft bij mijn zus en broers veel trauma gegeven.

Ik vraag mij af hoe de kerk nu omgaat met kinderen van verslaafde ouders.

Kinderen van verslaafde ouder(s) hoe gaan we deze kinderen zichtbaar maken, ondersteunen en de begeleiding bieden die zij nodig hebben en die bij de leeftijd past.

De hulpverlening naar kinderen van verslaafde ouders toe is vaak zo complex, hoe kan het pastorale team binnen het kerkelijk- of gemeente verband passend hulp bieden, of aan passende hulp komen?

In mijn scriptie heb ik het over kind, hiermee verwijs ik naar de kinderen, pleegkinderen, adoptiekinderen van aan alcoholverslaafde ouders, deze kunnen van alle leeftijden zijn. Het kind van hun ouders blijven ze hun hele leven. Als ik het heb over hij kan er ook zij staan.

Als ik het over ouder heb bedoel ik hiermee de verslaafde ouder(s) dit kunnen ook verzorgers zijn.

Met mijn scriptie hoop ik handvatten te kunnen bieden aan pastorale teams

1. Kinderen van verslaafde ouders

1.1 Statistiekcijfers

In Nederland zijn minstens zeshonderdduizend kinderen die opgroeien met een psychiatrisch zieke, verslaafde of verstandelijk beperkte ouder. ¹

600.000 van de 3,4 miljoen kinderen groeit hiermee op!²

1.2 Wat verslaving met ouders doet

Als we het kind willen helpen bij het proces, kunnen we niet om de ouders heen.

Om antwoord te geven op de vraag wat verslaving met ouders doet, moeten we eerst stil staan bij de vraag waarom mensen verslaafd raken?

Verslaving heeft met dopamine te maken (geluksgevoel), alles wat lekker is daar wil men meer van.

De eerste keer dat de ouder alcohol gebruikt had hij een bepaald geluksgevoel, dit wil hij weer ervaren. Maar doordat het verslavingsgedrag is wat onder stressvolle, dan wel pijnlijke situaties en herinneringen tot stand is gekomen is het moeilijk om ermee te stoppen. De verslaafde kan het geluksgevoel alleen nog maar evenaren als hij meer gebruikt. Zo gaat de verslaving van kwaad naar erger en komt hij in een vicieuze cirkel terecht.

Alcohol verdooft je gevoel, het is op dat moment prettig, omdat de ouder niets meer voelt hij voelt zich ontspannen.

Het is goed om te realiseren dat de ouder die verslaafd is, niet zomaar verslaafd is geraakt. Ergens in zijn leven zijn er dingen gebeurd waardoor hij geen andere uitweg meer zag dan naar de drugs, alcohol, pillen of welke andere verslaving dan ook te grijpen. Om zo in een benevelde toestand te komen waarin hij niet meer geconfronteerd wordt met de gevoelens en het leven in het hier en nu, met alle ingewikkelde omstandigheden die daarbij horen.

Tijdens zijn levensproces heeft de ouder niet de hulp gekregen of gevraagd die hij zo nodig had of waar hij naar verlangde.

Vaak is de ouder ook het slachtoffer van de opvoeding die hij van zijn ouders kreeg. Doordat de ouder als kind geen betrouwbare zorg kreeg van zijn ouders/ verzorgers voelt hij zich gerechtigd om daar waar hij tekortgedaan is te compenseren.

¹ Uit het boek: Risicokind of evenwichtskunstenaar

² <https://www.zorgprismaopen.nl/producten/patientgroepen/zorg-voor-kinderen/row-1/hoeveel-jongeren-zijn-er-in-nederland-en-hoeveel-baby-s-woorden-er-jaarlijks-geboren/>

1.3 Gevolgen van alcoholisme op de opvoeding

Veelal leert het kind van jongs af aan om niet te spreken over de toestand van de ouder die verslaafd is. Er worden weinig tot geen vriendjes mee naar huis genomen. Als het kind vrienden meeneemt is het kind nooit zeker in welke staat de ouder zich bevindt. Als de ouder nuchter is belandt hij vaak in een depressie. Dit komt doordat gevoelens die door het alcohol gebruik verdoezeld waren, nu in alle hevigheid terugkomen. Dit vaak in combinatie met een enorm schuldgevoel naar het gezin toe maakt, dat in veel gevallen de ouder belandt in een situatie van onmacht, met tot gevolg dit tot geestelijk als lichamelijk leidt.

Ook wordt het kind in veel gevallen door de ouder gemanipuleerd. De ouder vraagt het kind om niets te vertellen omdat het toch niet leuk is voor de ouder om in de benevelde staat gezien te worden door derden. Dat als het kind iets vertelt aan derden de kans bestaat dat hij uit huis weggehaald wordt, en dit wil je toch niet? Wordt er dan bij gezegd. Het kind komt buiten school om vaak niet bij sociale gelegenheden. Dit omdat hij een buiten proportioneel verantwoordelijkheidsgevoel heeft naar de ouder toe, maar ook naar de andere kinderen binnen het gezin (zie KOPP/KVO-kinderen).

Daarnaast is het kind afhankelijk van de zorg en opmerkzaamheid van de ouder. Als een ouder verslaafd is, eist dat veel van haar aandacht op. Het lukt haar daardoor minder goed om gericht te zijn op haar baby of peuter. Dit bemoeilijkt een normale ouder-kind interactie, waardoor een gezonde emotionele ontwikkeling van het kind in het gedrang kan komen.

Voortdurende stress in een gezin kan een kind belasten: dit kan zelfs kinderen belasten die niet meer thuis wonen. Een belangrijke factor binnen de ontwikkeling van een kind is hoe de ouder omgaat met stress. Een andere factor is hoe de ouder vormgeeft aan zijn voorbeeldfunctie. Is de ouder open naar de buitenwereld of zondert hij zich af. Maakt de ouder dingen bespreekbaar of stapt hij over problemen heen zonder ze te benoemen naar het in. Doet de ouder net of er niets aan de hand is. Een kind met veel vertrouwen in de eigen strategieën (mits deze effectief zijn), en met voldoende hulpbronnen in de omgeving zal beter met problemen om kunnen gaan.

Niet iedere verslaafde ouder verwaarloost of mishandelt zijn kind. Maar de risico's op kindermishandeling zijn wel groter³.

Uit de literatuur blijkt dat verwaarlozing en mishandeling ook bij veel van de ouders in hun jeugd hetzelfde is gebeurd. Hij is zelf door zijn ouders niet gezien/ of gehoord. Het kind had de behoefte had om de "openstaande rekening" te vereffenen maar hij kon voor dit "tegoed" niet bij zijn ouders aan kloppen. Omdat deze behoefte er wel is haalt hij dit later bij anderen. Bijvoorbeeld bij het eigen kind: zo wordt dit het "kind van de rekening" en ontstaat er een "roulerende rekening" naar volgende generaties.

Aanwezigheid van een toegewijde ouder verkleint het risico op negatieve gevolgen voor het kind. Als er een "gezonde" ouder naast de verslaafde ouder staat kan deze als buffer dienen. Dit laat langdurig onderzoek zien onder ruim 6500 kinderen met een moeder die depressieve fasen heeft als gevolg van haar alcoholverslaving⁴. De aanwezigheid van een toegewijde vader verkleint het risico op negatieve gevolgen voor het kind.⁵

Hetzelfde onderzoek⁶ wijst bij meerdere kinderen uit dat de toegewijde ouder hen die houvast geeft die zij van de zieke, verslaafde ouder niet krijgen.

³ Uit impact van psychische en verslavingsproblemen van ouders op de veiligheid van kinderen (bijlage 1)

⁴ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/17606834>

⁵ Uit risicokind of evenwichtskunstenaar blz. 38

⁶ Uit risicokind of evenwichtskunstenaar blz. 38

1.4 De uitwerking van verslaving op kinderen

1.4.1 Het Foetaal Alcohol Syndroom, afgekort FASD⁷

In de informatie van de FASD-stichting staat dat van alle verslavende middelen (inclusief cocaïne, heroïne en marihuana), alcohol veruit de meest ernstige neurologische gedragseffecten heeft in de foetus.⁸

FASD is de algemene term voor een reeks van geboortedefecten en hersenbeschadigingen veroorzaakt door prenataal alcoholgebruik. De term FASD omvat diagnoses zoals FAS en gerelateerde diagnoses.

FAS Foetaal alcoholyndroom wordt gediagnostiseerd als er sprake is van groeiachterstand, specifieke gezichtskenmerken en neurologische schade⁹. Kinderen met niet alle kenmerken krijgen vaak de diagnose pFAS (partial FAS+ deels FAS).

Alle personen met FASD hebben levenslange cognitieve, sociale en gedragsproblematiek.

FASD is vaak niet herkend of is fout gediagnostiseerd als ADHD of een andere afwijking. Bij het diagnosticeren van het gedrag van het kind, komt er vaak uit dat het kind een gebrek aan opvoeding heeft gehad, terwijl de werkelijke onderliggende reden voor het gedrag van de persoon te wijten is aan hersenbeschadiging door blootstelling aan alcohol tijdens de zwangerschap. Jongeren en volwassenen met FASD hebben cognitieve handicaps. Hierdoor komen zij in de problemen.

Deze handicaps kunnen zijn:

- Een slecht besef van goed en kwaad hebben.
- Geen gevoel van schuld hebben
- Geen controle hebben over impulsen.
- Een slecht begrip hebben van oorzaak en gevolg.
- Niet leren van ervaringen.
- Gevoelig zijn voor groepsdruk.
- Vaak sociaal onvolwassen zijn. Dit betekent dat het kind veel jonger is in denken en doen dan hoort bij de werkelijke leeftijd.

Als we kijken naar de hierboven genoemde problemen, zien we waarom er vaak andere diagnoses gesteld worden. Dit doordat de hulpverlening informatie heeft die onvolledig is, wanneer niet bekend is dat de moeder tijdens de zwangerschap alcohol gebruikt heeft.

Daarom is het geven van de juiste en volledige informatie essentieel.

⁷ Zie informatie FASD Bijlage 2

⁸ Institute of medicine report to U.S. Congress. 1996 (bijlage 3)

⁹ Zie boek fas-kinderen geboren met alcoholische schade

1.4.2 KOPP/KOV

KOPP/KOV¹⁰ Dit zijn Kinderen van Ouders met Psychische Problemen (KOPP) en Kinderen van Ouders met een Verslaving (KOV). Als een of beide ouders psychische problemen hebben of verslaafd zijn, worden de kinderen van deze ouders aangeduid als KOPP/ KOV-kinderen.

Nederland telt jaarlijks 405.000 ouders met een psychische stoornis en/of verslaving. Juist omdat deze kinderen een groter risico lopen op psychische problemen of verslaving, is het zo belangrijk ze al vroeg in beeld te hebben.

Het is van groot belang deze kinderen vroegtijdig te ondersteunen omdat onderzoek¹¹ uitwijst dat ruim 50% van de Kopp/ KVO-kinderen grote kans hebben zelf ook een psychische stoornis of verslaving te ontwikkelen.

Dit hangt af van het samenspel tussen risicofactoren en beschermfactoren.

Een van de risicofactoren is leeftijd. Hoe jonger het kind is hoe groter het risico dat het kind zelf een psychische stoornis dan wel verslaving ontwikkelt.

KOPP-kinderen kunnen in de knel komen te zitten door de situatie waarin ze opgroeien¹².

Ze nemen bijvoorbeeld de rol en taken van de ouders over en cijferen zichzelf weg (parentificatie).

Of ze schamen zich voor wat er thuis gebeurt en nemen daarom liever geen vriendjes of vriendinnetjes mee. Ook verzuimen ze nog wel eens van school, en vinden ze het soms moeilijk hun ouders los te laten en hun eigen weg te gaan. Hoe jonger het kind is hoe groter de kans is dat het kind in de problemen komt. Helemaal als een kind weinig zelfvertrouwen heeft. Jonge kinderen zijn een groot aandachtspunt. Deze kinderen lopen een groter risico om vroeg of laat psychische problemen dan wel een verslaving te ontwikkelen. Psychische problemen die zich kunnen voordoen zijn: depressie, angst, schizofrenie en persoonlijkheidsstoornissen zoals borderline.

Als deze kinderen expliciet gediagnostiseerd zijn spreken we over een psychische stoornis in plaats van psychische problemen¹³.

Ook hierbij is het heel belangrijk om het vertrouwen van het kind en de ouders te winnen. Alleen dan kun je erachter komen wat er in de generatie van dit gezin speelt en gespeeld heeft.

Het risico op een stoornis is het grootst bij:

- Meisjes en vrouwen
- Kinderen van wie beide ouders een psychische stoornis hebben
- Kinderen van ouders die op jonge leeftijd een depressie en/of angststoornis kregen
- Kinderen uit een minder goed functionerend gezinssysteem

Aan hoe meer risicofactoren het kind voldoet, des te meer kans het heeft op een stoornis.

In het hoofdstuk begeleiding van verslaafde kinderen leg ik hier meer over uit.

¹⁰ <https://www.trimbos.nl/kennis/kopp-kvo>

¹¹ Zie voetnoot 10

¹² <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/kopp/informatie-voor-ouders/>

¹³ <https://www.novadic-kentron.nl/hulp-en-advies/hulp-voor-kinderen-van-verslaafden/>

1.4.3 Gedrag van kinderen van verslaafde ouders

Emotionele problemen bij kinderen zien we niet alleen terug in hun gedrag, maar ook op andere manieren. Dit kan zijn concentratieproblemen op school doordat het hoofd van het kind vol zit met andere dingen. Het kind lijkt te dagdromen of lijkt soms even niet aanwezig te zijn. Ook kan het kind zich door vermoeidheid niet concentreren. Het kind kan last krijgen van fobieën of depressieve klachten. Doordat het kind zo vergroeid is met de situatie waarin het zit, heeft het vaak geen idee waar de klachten die het heeft vandaan komen. De opvoeding van het kind hangt af van de wisselwerking tussen verschillende factoren. Zo is er “de bril” waardoor iemand naar de wereld kijkt. De culturele context waarin het kind opgroeit en hoe het kind omgaat met stressvolle omstandigheden. Elk kind doet dit op zijn eigen manier. Dit wordt coping genoemd of hanteringsgedrag.

Het brein van het kind slaat ervaringen op die het tijdens zijn leven opdoet. Als een jong kind om leert gaan met een verslaafde ouder, met alle gevolgen van dien, zal het brein denken dat dit “normaal” is, en het brein probeert op basis van deze ervaring de wereld te begrijpen. Professor Bruce Perry beschrijft dit als een “geheugensjabloon” dat het kind onbewust gebruikt om nieuw inkomende informatie te verwerken.

2. Verslaving en het contextuele gedachtegoed

Om vanuit het contextueel gedachtegoed te kijken naar kinderen van verslaafde ouders en wat zij nodig hebben, is het van belang eerst uit te leggen wat dat contextueel gedachtegoed inhoudt.

2.1 Contextueel gedachtegoed volgens Nagy

De Hongaarse (later naar Amerika verhuisde) psychiater Ivan Boszormenyi- Nagy,¹⁴ ontwikkelde samen met andere gezinstherapeuten de contextuele theorie.

De contextuele theorie benadert de mens als relationeel wezen. De 'context' betekent hier "de totale omgeving waarin iets of iemand zijn betekenis krijgt. Ook wel de dynamische verbondenheid van de mens met zijn betekenisvolle relaties over verschillende generaties heen".

Nagy ziet de context als een gegeven 'zijnsorde'. Mensen zijn ethisch verbonden met elkaar. Ze zijn verantwoordelijk voor de consequenties van hun relaties.

2.1.1 Loyaliteiten uitgelegd

Loyaliteit volgens het woordenboek

De loyaliteit zelfst. naamw. (V.) Uitspraak: [lojali'teit] Verbuigingen: loyaliteiten (meerv.) eigenschap dat je iemand of iets altijd steunt en niet alleen laat¹⁵.

Loyaliteit volgens het contextueel concept

Loyaliteit is een belangrijk contextueel concept. Het verschilt fundamenteel van de psychologische begrippen als liefde, hechting of zich loyaal voelen. Loyaliteit houdt geen waardeoordeel in: men kan niet spreken over goede of slechte loyaliteit. Het is een aspect van het zijn als persoon. Loyaliteit verbindt mensen en het maakt van onze wereld een sociale wereld. Dit betekent dat loyaliteit steeds een prioriteitskeuze inhoudt. Men moet steeds bepalen welke belangen of relaties voorrang hebben op andere.

Nagy onderscheidt de verworven loyaliteit in verticale en horizontale loyaliteit. Hier wordt het onderscheid gemaakt tussen existentiële, ook wel onzichtbare of verticale en verworven/horizontale loyaliteit. De verticale loyaliteit ontstaat bij de geboorte. Doordat het kind het leven krijgt van zijn ouders is het loyaliteit aan hen verschuldigd. De ouders zijn verantwoordelijk voor hun kind doordat zij het kind op de wereld hebben gezet. De geboorte verbindt ouders en kinderen en zorgt voor wederzijdse rechten en plichten. De onzichtbare band tussen ouders en kinderen is onverbreekbaar. Zelfs als deze band ontkend wordt, blijft hij bestaan, ouders kunnen geen ex-ouders worden. Aangezien een kind deel uitmaakt van een gezin en een familie, gaat de onzichtbare loyaliteit verder dan de ouder-kindrelatie. Deze loyaliteit heeft dus ook betrekking op broers en zussen, grootouders, enz. Er is sprake van een asymmetrische relatie omdat het kind meer hoort te ontvangen dan te geven. Doordat het kind geboren is binnen een bepaald gezin, geeft het kind de ouders het ouderschap. Ouders op hun beurt nemen die verantwoordelijkheid door voor de kinderen te zorgen en ze met aandacht op te voeden. Kinderen zijn ook loyaal, maar op een afwijkende manier: de zoon of dochter 'geeft' door er als persoon te zijn. Het kind heeft recht op zorg, liefde en opvoeding. Als de ouders ingaan op deze behoeftes en steeds beschikbaar zijn voor hun kind, verdienen ze nog meer loyaliteit van hun kind.

Verticale loyaliteit is de loyaliteit die de hele generatie van het kind verbindt.

Broer/ zus relatie is een horizontale, symmetrische relatie is. Deze onderscheidt zich van andere horizontale relaties, omdat broers en zussen op lange termijn verbonden zijn met elkaar door

¹⁴ Nagy spreek je uit als Nodzy

¹⁵ <https://www.woorden.org/woord/loyaliteit>

existentiële loyaliteit. Net als in andere horizontale relaties kunnen ze kiezen in welke mate ze zich willen verbinden ze blijven onzichtbaar verbonden met elkaar.

De horizontale loyaliteit zijn de andere relaties die het kind met vrienden, partners, collega's, enz. aangaat. In deze relaties staan de betrokkenen op voet van gelijkwaardigheid. In deze relaties gaat het erom dat iedere betrokkene evenveel geeft en neemt.

Loyaliteitsconflicten

Als het kind ouder wordt, gaat het steeds meer relaties aan buiten het oorspronkelijke gezin. Hoe het kind de bestaande loyaliteitsbanden ervaart is bepalend voor de mate waarin het kind zich vrij voelt om deze relaties aan te gaan. Dit houdt in dat het kind, telkens opnieuw voor de keuze gesteld wordt tussen de verticale loyaliteit aan zijn ouders en de horizontale loyaliteit aan nieuwe vrienden of partners. In dergelijke situaties wordt er door het kind telkens een prioriteitskeuze gemaakt door af te wegen wat haalbaar is. Dit gaat veelal ongemerkt. Dit ligt aan de draagkracht die het kind ervaart of juist niet. Wanneer er bij het kind steeds meer intensiteit en spanning ontstaat doordat het niet openlijk loyaal kan zijn, kunnen loyaliteitsconflicten niet rechtvaardig, maar destructief of ziekelijk worden.

Soorten loyaliteitsconflicten

- Gespleten loyaliteit

Dit is de meest ernstige vorm van loyaliteitsconflict. We spreken hierover wanneer ouders tegenstrijdige eisen stellen aan hun kind op zo'n manier dat het kind alleen loyaal kan zijn aan één ouder ten koste van zijn loyaliteit naar de andere ouder. Kinderen die vastzitten in een gespleten loyaliteit zijn extreem geparentificeerd en bouwen destructief recht op. Het kind wordt voor een onmogelijke opgave gesteld omdat het gedwongen wordt een keuze te maken die het niet wil of kan maken. Het kind wil loyaal zijn aan beide ouders en zal zich op alle manieren inspannen in verbinding te blijven met beide ouders. Sommige kinderen zullen het contact met de niet verslaafde ouder opofferen om zo in verbinding te blijven met de ouder die wel verslaafd is, ook al is de verslaafde ouder niet bij machte het kind te geven wat het zo nodig heeft. De verslaafde ouder verwacht van het kind dat het kiest voor hem. Dit betekent dat het kind zijn eigen persoonlijke belangen wegcijfert, om tegemoet te komen aan de wensen en verlangens van deze ouder. Dit brengt onvrijheid met zich mee

- Over loyaliteit

Hierbij kan het kind zich in te sterk mate verplicht voelen aan zijn ouders, wat eveneens destructieve gevolgen kan hebben op andere relaties. Doordat ook hierin van het kind verwacht wordt dat het kiest voor de ouder.

Hans Groeneboer schrijft in zijn boek: "Samengesteld gezin¹⁶" dat geregeld kinderen binnen de zorg afhaken omdat de hulpverlening zich over en naar de ouder(s) toe negatief uitlaat. En zoals hierboven te lezen is, is er een onverbrekbare band tussen ouders kinderen.

2.1.2 Dimensies en hun betekenis voor kinderen van verslaafde ouders

Nagy gaat ervan uit dat het menselijk bestaan is samengesteld uit zowel individuele als relationele werkelijkheden. Hij maakte een ordening in deze werkelijkheden aan de hand van vier dimensies.¹⁷

De dimensie van de feiten, de dimensie van de psychologie, de dimensie van de interacties en de dimensie van de relationele ethiek. Hoewel de eerste drie dimensies los staan van elkaar, overlappen en kruisen ze elkaar op vele punten.

- Eerste dimensie: de dimensie van de feiten

Deze dimensie omvat de belangrijke feiten en gebeurtenissen die iemands bestaan beïnvloeden. De dimensie omvat alle basisgegevens van ons leven zoals de erfelijkheid,

¹⁶ Uit het boek samengesteld gezin geschreven door Hans Groeneboer

¹⁷ Uit het boek dynamiek in verbinding Door Hans Groeneboer en Veresca van den Berge

lichamelijke eigenschappen en gebeurtenissen in het leven van de persoon (zoals echtscheiding, adoptie, oorlog, werkeloosheid, ziekte enz.). Deze feiten beïnvloeden iemands leven.

Deze dimensie gaat veel verder dan iemands eigen leven, maar gaat ook over de feiten van vorige generaties. De feiten van onze ouders hebben invloed op het eigen leven van het kind. De dimensie van de feiten is objectiveerbaar. Alle feiten die relaties beïnvloeden, kunnen in principe achterhaald worden.

Het feit dat een van de ouders verslaafd is aan alcohol heeft gevolgen voor zowel het ouderteam als ook voor de kinderen die geboren of geadopteerd worden binnen dit gezin.

- Tweede dimensie: de dimensie van de psychologie

Tot de tweede dimensie behoren alle aspecten van het individueel psychisch functioneren. Het gaat over wat zich in het kind afspeelt aan behoeften, gevoelens, gedachten, fantasieën en motivaties. Op welke manier neemt het kind informatie op uit de externe omgeving en relaties? Hoe verwerkt het deze informatie en heeft het kind feiten en gebeurtenissen uit zijn leven verwerkt? Wat voor gevolgen hebben die feiten en gebeurtenissen gehad voor zijn persoonlijkheidsontwikkeling? Hoe voelt het zich, hoe denkt hij en hoe beleeft hij zichzelf en de anderen? In tegenstelling tot de eerste dimensie, is deze dimensie subjectief van aard wat inhoudt dat het gaat om hoe het kind de dingen die gebeuren om zich heen persoonlijk ervaart. Men kan er nooit helemaal zeker zijn wat zich in het kind afspeelt. De behoefte van het kind om in relatie te zijn, is hier de fundamentele drijfveer voor de persoonlijkheidsontwikkeling. Kinderen van verslaafde ouders hebben behoefte aan liefde, gezien worden. Maar doordat de eerste liefde van de ouders naar de alcohol gaat, leren deze kinderen al vroeg dat ze niet gewenst zijn. Ouders communiceren naar deze kinderen: Ik ben aan de alcoholverslaafd omdat jij geboren bent. Ik ben ongelukkig, enz.

Ouders manipuleren door te communiceren dat de kinderen de verslaving niet naar buiten mogen brengen want dan worden de kinderen weggehaald bij de ouders en dat willen ze toch niet?

- Derde dimensie: de dimensie van de interacties

In deze dimensie worden de interactie, de patronen van gedrag en communicatie tussen personen: gezinsstructuren, regels, bondjes (samen met moeder tegen vader en oudste broer) enz. Processen zoals zondebokmechanismen, triadevorming, onderlinge verbindingen, rolverschillen, machtsverhoudingen ... behoren tot deze dimensie. Hoe het gezin functioneren wordt gezien als een systeem. Een familie tracht zichzelf in stand te houden, ongeacht of het voordelig of nadelig is voor de individuele leden. Deze dimensie is objectief, aangezien interacties en patronen in de relaties waargenomen, benoemd en voorspeld kunnen worden.

Doordat verslaafde ouders vaak manipulatief zijn, leren de kinderen al vroeg dat ze liefde krijgen door dingen te doen of te laten voor de ouders. Kinderen willen hun ouders tevredenstellen dus zullen zij alles in het werk stellen om de ouders ook tevreden te houden. Dit gaat zover dat zij zelfs alcohol gaan halen voor hun ouders.

- Vierde dimensie: de dimensie van de relationele ethiek

In deze dimensie gaat het om de rechtvaardigheid van de relatie. Is er relationeel evenwicht en hoe is de balans tussen geven en nemen.

Als we het handelen van mensen proberen te begrijpen vanuit de vorige dimensies, blijft er een factor over die ook vaak de doorslag geeft: Wat is rechtvaardig. Rechtvaardiging of rechtvaardigheid wordt hier gezien als een intrinsieke rechtvaardigheid van relaties tussen mensen. Evenals als de tweede dimensie is ook de vierde dimensie subjectief van aard. Of een relatie rechtvaardig is of niet, kan het kind enkel voor zichzelf bepalen.

Kernbegrippen binnen deze dimensie zijn loyaliteit, rechtvaardigheid, de balans van geven en nemen, en vertrouwen en betrouwbaarheid.

Kinderen van verslaafde ouders geven veel meer aan hun ouders dan de ouders aan de kinderen. Dit heeft weer te maken met de loyaliteiten die er spelen. Wat besproken is onder het hoofdstuk loyaliteiten

2.1.3 Legaat en delegaat

Legaat

Bij de geboorte ontvangt elk kind een erfgoed. Dit zijn de baten en lasten in materiële en immateriële zin van vorige generaties. Zaken zoals adoptie, scheiding, oorlog, overlijden, geslacht, ras, geloof, genetische bijzonderheden of afwijkingen, huidskleur, seksuele geaardheid en de wijze waarop de vorige generaties daarmee omgingen.

De loyaliteit die ouders van hun kinderen verwachten valt onder deze term. Nagy stelt dat de ouders ethisch verplicht zijn om dit erfgoed zodanig te integreren in het eigen leven dat het een constructieve bijdrage levert aan de volgende generaties. Legaten kunnen persoonlijk of gemeenschappelijk zijn en kunnen erg variëren binnen een gezin. In de loop van de tijd is Nagy 'legaat' als een steeds ruimer begrip gaan beschouwen. Het verdient lof als de ouder bereid is het legaat aan te nemen door te proberen de positieve deel van zijn eigen erfgoed te behouden en het negatieve deel om te buigen en door te geven aan de volgende generatie. Op die manier streeft men naar persoonlijke vrijheid.

Delegaat

Deze term werd oorspronkelijk door Helm Stierlin¹⁸ geïntroduceerd. Het delegaat omvat de verwachtingen die ouders of voorouders aan het kind opleggen, zonder daarbij rekening te houden met de belangen van het kind of de toekomstige generaties. Dit veroorzaakt volgens Nagy gevoelens van schuld en verplichting. Het kind kan dit delegaat ombuigen in een legaat door de eigen belangen en de belangen van toekomstige generaties te behartigen. Een relatie is rechtvaardig wanneer deze balans van geven en nemen op langere termijn in evenwicht is. Dit houdt in dat er een evenwicht bestaat tussen wat men, rekening houdend met de eigen belangen en die van de andere, investeert en ontvangt binnen een relatie. Deze balans is steeds in beweging, aangezien wat men geeft en ontvangt, fluctueert in de loop van de tijd. Elke gebeurtenis die een invloed heeft op iemands leven, beïnvloedt eveneens de balans.

Het kind heeft het recht om te geven maar dit moet wel proportioneel zijn. Wanneer het ouder wordt, gaat het actiever zorg dragen voor zijn ouder door hem bijvoorbeeld te troosten. Het kind dat op zijn eigen ontwikkelingsniveau en positie kan teruggeven aan zijn ouders en daar ook erkenning voor krijgt, verwerft bestaansrecht. Wanneer het kind meer geeft aan de ouder dan het ontvangt wordt de relatie asymmetrisch. Het kind van een verslaafde ouder biedt vaak steun en zorg aan zijn ouder. Doordat het kind niet erkend wordt raakt de relatie uit balans en is het evenwicht zoek. Nagy benoemt dit als existentiële schuld, deze ontstaat wanneer het kind, bedoeld of onbedoeld, benadeeld wordt in een relatie, wanneer de ouder deloyaal is aan zijn kind of zijn legaatverplichtingen niet vervult. Deze schuld kan enkel verminderd worden door de aangerichte schade zoveel mogelijk te herstellen.

2.1.4 Destructief gerechtigd zijn

Constructief gerechtigde aanspraak Door zorg en aandacht te geven aan het kind en verantwoordelijkheden na te komen, Als de ouder het passend geven van het kind ziet en waardeert, wordt de eigenwaarde van het kind vergroot en is er sprake van zelfvalidatie. Dit stelt iemand in staat om voor zichzelf op te komen en eigen belangen te behartigen, zonder daarbij de ander uit het oog te verliezen.

Destructief gerechtigde aanspraak Nagy onderscheidt twee soorten onrecht: verdelend en vergeldend onrecht. Wanneer niemand verantwoordelijk is voor het onrecht dat ons wordt aangedaan, spreekt men van verdelend onrecht. Hieronder verstaan we: ziekte of het slachtoffer zijn van een oorlog of een natuurramp, armoede, enz. Daar waar het kind niet ontvangt waar hij redelijkerwijs recht op heeft, of waar het kind niet in staat gesteld werd om te geven of te veel gaf zonder daar iets voor terug te ontvangen is er sprake van vergeldend onrecht. Voor deze vorm van onrecht zijn dus anderen verantwoordelijk. Een vorm van vergeldend onrecht is destructieve parentificatie.

¹⁸ Helm Stierlin, is een Duitse psychiater, psychoanalyticus en systemische familietherapeut.

Nagy stelt dat bij parentificatie de asymmetrie van de ouder-kindrelatie genegeerd of omgedraaid wordt. Het gevende kind wil vanuit zijn existentiële loyaliteit zorgdragen voor zijn ouder. Het kind voelt de behoeften van zijn ouder aan en zal deze proberen te bevredigen.

Volgens Nagy hoeft dit niet problematisch te zijn. Hij maakt een onderscheid tussen constructieve en destructieve parentificatie.

Constructieve parentificatie: In noodsituaties kan het gebeuren dat een kind op een verantwoordelijke manier zorg draagt voor zijn ouders. Parentificatie kan dan constructief zijn, als het kind hiervoor erkenning krijgt van de ouder en dit zijn zelfvertrouwen en gevoel van eigenwaarde versterkt.

Destructieve parentificatie Wanneer het kind deze erkenning niet krijgt, het kind niet meer toekomt aan zijn eigen ontwikkelingsstaken en de ouders bovendien een schuldgevoel opwekken bij het kind.

Er zijn verschillende vormen van parentificatie van het kind.

Het 'zorgende kind' neemt verantwoordelijkheden van de ouders over, die zijn ontwikkelingsniveau te boven gaan. Het neemt onder meer huishoudelijke taken over en is een emotionele steun voor de ouders.

Het 'kind dat kind moet blijven' tracht de ouderlijke behoefte tot zorg in te vullen door heel afhankelijk en onzelfstandig te blijven.

Het 'perfecte kind' probeert te voldoen aan de verwachtingen en wensen van zijn ouders door zichzelf op te offeren om hun idealen waar te maken.

De 'zondebok' fungeert als bliksemafleider voor de spanningen binnen het gezin. Dit kind "wordt op oneerlijke wijze gedwongen om verantwoordelijkheid op zich te nemen voor de lasten en de vergrijpen van een ander en rebelleert hiertegen.

Als een kind te maken krijgt met verdelend of vergeldend onrecht en het kind geen manieren vindt om ermee om te gaan, kan destructief gerechtigde aanspraak ontstaan. Dit houdt in dat er alsnog recht blijft bestaan om te ontvangen wat niet gegeven is. Het kind zal dit onrecht zelden aanrekenen aan de ouder die dit onrecht veroorzaakt heeft. Het kind zal zonder dat hij het zelf weet rechten opeisen bij derden, en op zoek gaan naar compensatie bij naasten. Op die manier gaan ze zelf onrecht veroorzaken bij deze derden, zonder op hun beurt te beseffen wat ze de anderen aandoen. Roulerende rekening kan hiervan het gevolg van zijn. Vaak zijn het de partner of de volgende generatie die een rekening op een onrechtvaardige manier gepresenteerd krijgen. Het kind is het ideale doelwit om de rekening aan te presenteren, omdat hij afhankelijk is van de ouders om te overleven en een natuurlijke neiging heeft om te geven. Op die manier kunnen niet vereffende rekeningen doorgegeven worden van generatie op generatie. Dit uit zich vaak in het herhalen van bepaalde gezinsgeschiedenissen.

Vertrouwen en betrouwbaarheid. Als een relatie op lange termijn gekenmerkt is door wederzijdse rechtvaardigheid, schept dit betrouwbaarheid. Iedereen heeft er behoefte aan om te vertrouwen, maar mensen kunnen elkaar enkel gedurende een langere periode vertrouwen geven wanneer een relatie betrouwbaar blijkt te zijn.

2.2 Contextueel gedachtegoed volgens Nielsen

Nielsen was een christelijke ontwikkelingspsycholoog die wetenschap met geloof combineerde. Hij kwam er samen met andere psychologen achter dat de psychologische motor van de mens hem motiveert om tot zijn doel te komen. Hij noemt dit de liefdesmotivaties.

2.2.1 De liefdesmotivaties

Door de liefdesmotivaties¹⁹ in een schema te zetten kon hij duidelijk inzichtelijk krijgen in wat een kind gedurende de eerste fases van zijn leven nodig heeft.

Tijdens zijn werk met kinderen en ouders kon hij zo op een duidelijke manier laten zien wat er gebeurde als de kinderen wel of niet vanaf jongs af aan gestimuleerd werden door beide ouders. Als de kinderen van hun ouders kregen wat zij nodig hadden, noemde hij dit de vruchten. Wanneer kinderen door omstandigheden niet kregen wat ze nodig hadden, benoemde hij dit als zure vruchten.

Bij een niet goed ontwikkelde psychologische motor (liefdesmotivaties) kan dit leiden tot misleiding, geblokkeerd raken of in een overlevingsmechanisme belanden.

In het boek: "Samengesteld gezin", verwoordt Hans Groeneboer heel mooi dat alleen wanneer het kind affectie van beide ouders krijgt, het kind in staat is vertrouwen te ontwikkelen. Maar als de ouder door omstandigheden niet in staat is het kind te geven wat het zo nodig heeft en blokkeert, dan stagneren de ontwikkelingsfasen van het kind, wat gevolgen heeft voor de latere leeftijd.

Ivan Boszormenyi-Nagy omschrijft het zo: Het natuurrecht van de pasgeborene wordt groter als de ouders niet goed voor hem zorgen.

De ouder die zelf ernstig heeft geleden onder onrecht, verwacht soms een onvervulbare mate van betrouwbaarheid van zijn kind. De ouder vraagt zoveel dat het kind wel moet falen.

Op deze wijze vormt het kind opnieuw het bewijs voor de ouder dat het leven onbetrouwbaar blijft. Door het kind buiten proportie verantwoordelijk te maken en het geen erkenning te geven voor het vertrouwen dat het geeft, maar het in tegendeel een verwijt te maken over zijn falen, kunnen ouders het kind belasten met een niet aflatend gevoel van in de schuld te staan.

Onrechtvaardigheid die men in de loop van het leven te incasseren krijgt, weegt zwaarder naarmate het beleven van onrecht gekoppeld is aan het gebrek aan vertrouwen waaronder men als kind geleden heeft.

Hoewel het kind dus aanspraak kan maken op verdiend vertrouwen, omdat het kind geboren is, krijgt het daar van de ouder geen bewijzen voor en krijgt het dus ook niet het bewijs gerechtigd te zijn. Nielsen zegt dat in dit proces het kind het vertrouwen in de wereld verliest en daardoor onbewust in het hoofd een recht ontwikkelt, namelijk het recht om destructief wraak te nemen. Wantrouwend handelen is een gevolg en wordt dus het recht waarop het kind aanspraak kan maken.

Met andere woorden het kind kan iemand worden die onbewust ethisch gerechtigd is om kwaad te doen. Een opvallend gebrek aan berouw over destructief gedrag kan er het gevolg van zijn.

¹⁹ Zie bijlage 5

2.2.2 De overwinningscirkel

Naast de liefdesmotivaties ontwikkelde Nielsen de overwinningscirkel²⁰ omdat Nielsen erachter kwam dat als mensen de juiste handvatten krijgen, ze de vicieuze cirkel kunnen doorbereken en van binnenuit kunnen veranderen. In de eerste overwinningscirkel staat de vicieuze cirkel nog centraal. In de tweede overwinningscirkel staat het kruis van Jezus Christus centraal. Omdat alleen door het cadeau dat God aan de mensheid gaf, door Zijn zoon Jezus Christus aan het kruis te laten sterven voor onze zonden, mensen door het accepteren van Zijn genade kunnen veranderen van binnenuit. Omdat dit een proces is dat niet van de ene op de andere dag veranderd is, is herhaling van dit proces heel belangrijk.

²⁰ Zie bijlage 6 en 7

3. Wat de Bijbel er over zegt

In de bijbel staan verschillende teksten die verwijzen naar dronkaards en mensen die dronken zijn. Ze laten zien wat te veel wijn met je doet.

Maar voordat ik naar deze teksten ga, is het goed om stil te staan bij wat Jezus zegt over het veroordelen van mensen.

Jezus in Johannes 8:1-11:

Vergeving voor de overspelige vrouw

*Jezus bracht de nacht door op de Olijfberg. De volgende morgen was Hij alweer vroeg in de tempel. De mensen kwamen om Hem heen staan en luisterden naar Hem. De bijbelgeleerden en Farizeeën brachten een vrouw bij Hem die op overspel was betrapt. Zij duwden haar midden in de kring en zeiden: 'Meester, deze vrouw is op heterdaad betrapt terwijl zij overspel pleegde. In de wet van Mozes staat dat wij zo'n vrouw moeten stenigen. Wat is uw mening?' Zij waren eropuit Hem in de val te laten lopen. Dan zouden zij een reden hebben om Hem aan te klagen. Jezus ging op zijn hurken zitten en schreef met zijn vinger in het stof. Toen zij bleven aandringen, stond Hij op en zei: '**Laat hij die zelf nooit zondigt, de eerste steen maar gooien!**' Hij hurkte opnieuw en begon weer te schrijven. Na deze woorden dropen de mannen een voor een af, de leiders het eerst. Jezus bleef alleen met de vrouw achter. Hij stond op en vroeg: 'Waar is iedereen? Heeft niemand u veroordeeld?'*

*'Nee, Here,' antwoordde zij. 'Wel,' zei Jezus, '**Ik veroordeel u ook niet. Ga maar en zondig voortaan niet meer.**'*

De volgende teksten heb ik erin gezet, omdat God ook waarschuwt voor wat er gebeurt als mensen dronken zijn. Ze zijn er nogmaals niet in gezet om te veroordelen.

Noach werd boer en plantte een wijngaard. Toen hij van de wijn had gedronken, werd hij dronken. Hij kleedde zich uit en lag naakt in zijn tent.

Genesis 9:20-21

Daarom moeten we ook niet [geestelijk] slapen, zoals de andere mensen. Maar we moeten [geestelijk] wakker zijn en goed opletten en nuchter zijn. Want de mensen die slapen, slapen 's nachts. En de mensen die dronken worden, zijn 's nachts dronken.

1 Thessalonicenzen 5:6-7

Word niet dronken van wijn, want dan weet je niet meer wat je doet.

Efeziërs 5:18

Lemuel, het is [ook] niet goed voor een koning om veel wijn te drinken. Het is niet goed voor een heerser om dronken te worden.

Spreuken 31:4 BB

Toen werd het tijd voor de druivenoogst. De mensen plukten de druiven, persten ze en vierden daarna een oogstfeest in de tempel van hun god. Ze feestten en werden dronken en scholden op Abimelech.

Richteren 9:27

Iemand die dronken is, voelt het niet als er een doorn in zijn hand komt. Net zo weinig gevoel heeft een dwaas mens voor wijsheid.

Spreuken 26:9

Het zal slecht aflopen met de mensen die 's morgens al vroeg beginnen met drinken en daar tot laat in de nacht mee doorgaan tot ze helemaal dronken zijn.

Jesaja 5:11 (BB)

Weet u niet dat wie onrecht doet geen deel zal hebben aan het koninkrijk van God? Vergis u niet. Ontuchtplegers noch afgodendienaars, overspeligen, schandknappen noch knapenschenders, dieven noch geldwolven, dronkaards, lasteraars noch uitbuiters zullen deelhebben aan het koninkrijk van God.

1 Korintiërs 6:9-10 | NBV

Laat dus wat aards in u is afsterven: ontucht, zedeloosheid, hartstocht, lage begeerten en ook hebzucht - hebzucht is afgoderij.

Kolossenzen 3:5 | NBV

Veel belangrijker is het om de ouder door de bijbel heen te laten zien dat God van Hem houdt en hem niet veroordeelt!

Dus wanneer de Zoon u vrij zal maken, zult u werkelijk vrij zijn.

Johannes 8:36 | NBV

Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar om zondaars aan te sporen een nieuw leven te beginnen.

Lucas 5:32 | NBV

Gelukkig de mens

Van wie de ontrouw wordt vergeven,

Van wie de zonden worden bedekt.

Psalm 32:1 | NBV

Zo ver als het oosten is van het westen,

Zo ver heeft hij onze zonden van ons verwijderd.

Psalm 103:12 | NBV

4. In gesprek over pastoraat

Contact met verschillende kerken

Tijdens het schrijven van mijn scriptie ben ik in contact gekomen met verschillende kerken. In sommige kerkelijke gemeenschappen komt verslaving helemaal niet voor (op mijn vraag of verslaving er niet is of men niet weet of er verslaving is, werd mij vriendelijk verzocht hier niet op door te vragen).

De meeste kerkelijke gemeenschappen weten dat er mensen met verslavingen in hun gemeente zitten.

Maar er is geen beleid op hoe ze met deze mensen om moeten gaan.

Want hoe ga je het gesprek aan, zonder de mensen te veroordelen?

Vanuit de verschillende kerkelijke gemeenschappen kwamen er meer vragen dan antwoorden.

Hier ben ik mee aan de slag gegaan.

Ik heb deze vragen uitgeschreven en naar verschillende instanties verstuurd. Waaronder Stichting Chris/ stichting voorkom, De hoop, Trimbos instituut, Jeugdzorg, stichting Schuilplaats, enz.

4.1 Contact met verschillende kerken

Omdat verslavingen, waaronder alcoholverslaving, een algemeen voorkomend probleem zijn, is mijn hypothese dat er ook binnen kerkelijke gemeenschappen verslavingsproblematiek voorkomt.

Maar er is geen beleid op hoe ze met deze mensen om moeten gaan.

Want hoe ga je het gesprek aan, zonder de mensen te veroordelen?

Vanuit de verschillende kerkelijke gemeenschappen kwamen er vragen.

Hier ben ik mee aan de slag gegaan.

Van Jeugdpastor Frank Janse en Manager Alise Vleesenbeek heb ik veel antwoorden gekregen.

4.2 In gesprek met Dhr. Janse jeugdpastor

Vraag: Hoe gaat de kerk om met kinderen van verslaafde ouders?

Antwoord: Mijn gezin is zich bewust van de noodzaak op een goede manier om te gaan met de kinderen van verslaafde ouders. Dit komt doordat dhr. Janse manager is geweest bij stichting de Hoop een christelijke GGZ instelling voor verslavingszorg in Dordrecht. Daarnaast is het gezin bekend met een ouder met verslavingsproblematiek, de drie kinderen komen regelmatig in het gezin van de fam. Janse. De ouder van deze kinderen praat heel open over zijn verslavingsproblematiek. Dhr. Janse geeft aan dat er binnen de PKN geen beleid is voor de zorg voor kinderen van verslaafde ouders.

Vraag: Wat de kerk mist aan informatie?

Antwoord: Informatie die mist: inhoudelijke informatie over wat is verslaving? Als de kerk er tegenaan loopt zou het verstandig zijn om daar wel iets mee te doen. Want als verslaafde ouders en hun kinderen de moed hebben om het probleem te gaan delen met een ander is dit het begin van herstel.

Vraag: Meneer Janse wanneer trek u aan de bel?

Antwoord: Meestal na gesprekken over verslaving, stapt dhr. Janse zelf op de jongeren af. Of hij geeft andere jeugdouders de opdracht om eens op pad te gaan, en met de jongere concreet in gesprek te gaan over hun thuissituatie

Vraag: Met wie deel je de zorgen die je hebt?

Antwoord: Bij de huisarts, anoniem nummer (instantie: trek aan de bel²¹)
Verslavingszorg, centrum voor jeugd en gezin.

²¹ Zie bijlage 9 instanties

Vraag: Blijven jullie de kinderen in het oog houden? Koppelen jullie dezelfde personen aan de kinderen om de vertrouwensband te verstevigen/ vorm te geven.

Antwoord: Meneer Janse geeft aan dat hij Jeugdpastor is en catechisatie onderwijs geeft en hierdoor goed overzicht heeft over de kinderen en jongeren binnen zijn gemeente. Daarnaast is hij mentor van verschillende kinderen. Meneer Janse begint de gesprekken met de kinderen altijd met de vragen hoe het met ze gaat? De kinderen zijn dhr. Janse met regelmaat. Hierdoor komen weten dat je te vertrouwen bent

Vraag: Kennen jullie de term FASD?

Antwoord: meneer Janse zegt binnen de PKN niet, maar ik persoonlijk wel. Ik ben manager geweest bij de Hoop. Dhr. Janse wijst mij op het boek: "Fas- kinderen"²².

Vraag: Hoe gaat de kerk om met kinderen van verslaafde ouders?

Antwoord: In het dagelijks leven is het gezin Janse zich bewust van de noodzaak op een goede manier om te gaan met de kinderen van verslaafde ouders. Dit komt doordat dhr. Janse manager is geweest bij stichting de Hoop in Dordrecht. In hun eigen omgeving hebben ze een ouder die verslaafd is. Diegene heeft twee zonen en een dochter. Dhr. Janse spreekt heel open met deze kinderen en de vader. Binnen de PKN heeft daar geen belijd op. Als de kerk er tegenaan loopt zou het verstandig zijn om daar wel iets mee te doen. Want als verslaafde ouders en hun kinderen de moed hebben om het probleem te gaan delen met een ander is dit het begin van herstel.

Vraag: Wat de kerk mist aan informatie?

Antwoord: Informatie die mist, wat is verslaving?

Vraag: Wanneer trek je aan de bel?

Antwoord: Meestal na gesprekken over verslaving, stapt dhr. Janse zelf op de jongeren af. Of hij gaf andere jeugdouders de opdracht om eens op pad te gaan. Eerst zelf erop af. Benoem wat je denkt of ziet.

Vraag: Bij wie trek je aan de bel?

Antwoord: Bij de huisarts, anoniem nummer (instantie: trek aan de bel²³)

Vraag: Met welke organisatie nemen jullie contact op?

Antwoord: Verslavingszorg, centrum voor jeugd en gezin.

Vraag: Blijven jullie de kinderen in het oog houden? Koppelen jullie dezelfde personen bij de kinderen? (Vertrouwen winnen)

Antwoord: Dhr. Janse is zelf Jeugdpastor daarnaast is hij mentor en geeft catechese. De eerste vraag is altijd hoe is het met je? Daarna loopt het gesprek vanzelf. Doordat kinderen weten dat je te vertrouwen bent, want je bent er altijd.

Vraag: Kennen jullie de term FASD?

Antwoord: In de kerk niet, maar ik persoonlijk wel. Ik ben manager geweest bij de Hoop

4.3 In gesprek met Mevr. Vleesenbeek. Manager bij Stichting Chris/Stichting Voorkom

²² Het boek Fas kinderen door Allard de Witte, Joost Bos

²³ Zie bijlage 9 instanties

Vraag: Hoe maak ik deze kinderen zichtbaar

Antwoord: Deze kinderen kan ik zichtbaar maken door ze keer op keer te groeten en ze bij naam te noemen
Zeg eens hallo tegen de kinderen, ga op ooghoogte staan en kijk naar wat ze Gemaakt hebben, vraag naar school, vrienden/ vriendinnen. Zeg dat ze er mooi dan wel stoer uitzien.

Vraag: Hoe ga ik zonder de ouders in de veroordeling te plaatsten het gesprek aan.

Antwoord: Vraag hoe het met ze gaat en blijf staan voor een antwoord.
Bouw een vertrouwensband op

Vraag: Hoe kunnen deze kinderen geholpen worden?

Antwoord: Hoe gaat het met jou persoonlijk
Dingen ondernemen met kind
Echt het kind zien en blijven zien. Ook als het kind volwassen is geworden.
Zie de kinderen, laat ze zien wie God is en wat Hij zegt dat ze zijn, benoem waar ze goed in zijn. Complimenten geven. Meer risico op verkeerde vrienden. Je leert niet automatisch wat goed en verkeerd is.
Jongere problematiek met jeugdleider, Jeugd inzetten bij toestemming van jeugdige, laat hem vertellen wat hij nodig heeft
Spiegelverhaal vertellen. Jeugd wil ook graag goed doen. Als iemand zich altijd afzonderd terugtrekt van de groep.

Ik vraag mevr. Vleesenbeek om beperkte achtergrond van invloed verslaving. Hierbij raadt zij aan het boek te lezen: "Van leegte naar liefde".

Vraag: Wat zijn de passende mogelijkheden voor het verlenen van pastorale zorg bij verslaving?

Antwoord: Definitie van pastoraat verder uit breiden
Jeugdpastoraat driehoek zien, kennen en zorgen Basispastoraat (vertrouwen opbouwen)
Je eigenwaarde in God vinden
Pastorale team specialiseren. Pastoraat goed opzetten. Kinderen van verslaafde ouders begeleiden. Jeugdpastoraat goed opzetten.

Vraag: Waar liggen de grenzen in begeleiding?

Antwoord: Je kan geen hulp aan vragen als de ouders geen toestemming geven.

Vraag: Hoe ga je om met geheimhouding?

Antwoord: Om op een goede manier om te gaan met geheimhouding is het van belang te weten wat geheimhouding precies inhoudt. Leg dit uit aan de pastorale teams. Leg hierbij ook uit wat er gebeuren kan als men zich niet aan de geheimhouding houdt. Geheimhouding houdt in dat de inhoud van gesprekken tussen de twee partijen geheim moet blijven. Dit is om de belangen en privacy van iemand te beschermen.

Vraag: Wat zijn de protocollen/ richtlijnen. Maak een stappenplan?

Antwoord: Wat zijn de stappen
Hulpverleningskaart in beeld brengen. Dit om een nauwkeurig beeld van de wie van het team wat doet. Waar de specialisaties liggen.
Jeugdpastoraat werkt samen met volwassen pastoraat.
Wil je zorgen voor jongere, stappen mensen nu vaak in ouder pastoraat. Dan gaan de jongere en zijn ouder samen in gesprek. Dat zorgt vaak voor wrijving in het gesprek.
Het is beter om voor beide afzonderlijk te zorgen. Een gesprek alleen met kinderen. En alleen met de ouder
Benoem dat je naast de ouder wilt staan.

Door naast de kinderen te staan en met ze op te lopen, ze mee te nemen in de dagelijkse dingen, krijg het kind een ander voorbeeld hoe ze in het leven kunnen staan. En met de uitdagingen die het leven biedt om kunnen gaan. Kind de mogelijkheid bieden om uit de situatie te stappen Door een netwerk om het gezin heen op te zetten.

Activiteiten samen met het kind doen: Samen koken, wandelen, enz. Kiest iets wat het kind leuk vindt om te doen.

Vraag: Op welk moment moet je melding doen bij veilig thuis? Is daar een protocol voor?

Antwoord: Meldcode schrijven in pastoraat. Dit kan op verschillende gebieden. Alleen melden bij veilig thuis als de schade die ze oplopen te voorkomen is.

Vraag: Moet je melding doen bij de politie?

Antwoord: Nee. Alleen bij mishandeling.

Vraag: Wat is helpend om te doen en wat juist niet?

Antwoord: Omgang met leeftijdsgenoten
Inzicht geven in de problematiek

Vraag: Wat zijn de do's en dont's?

Antwoord: Neem de regie niet over. Laat de regie bij de ouders
Geloof in het willen en het kunnen van de ouders.
Willen ouders geen hulp, dan kan pastoraat het ook niet geven.

Je moet mensen een reden blijven geven om te stoppen met de verslaving. Haal je de alcohol weg waar draait je leven dan om? Verhaal vertellen bij voorkom.

Besef dat er verschillende professionele instanties zijn die hulp kunnen bieden. Hierin is het van belang dat er voldoende hulp is voor het gezin. Dit om het gezin te ondersteunen, maar ook voor de ouder die het traject in gaat dat hij weet dat alles goed geregeld is bij zijn afwezigheid

Mevr. Vleesenbeek raad aan dat mensen in het kinderpastoraat een cursus doen via Chris.

5. Begeleiding van kinderen van verslaafde ouders

Het kind vertelt vaak niet wat er thuis aan de hand is, het wil het liefst normaal zijn en gewoon kind kunnen zijn.

Niet elk kind dat opgroeit met een verslaafde ouder heeft professionele hulp nodig. Dit hangt af van zijn omstandigheden en of er passende hulpbronnen uit hun eigen omgeving beschikbaar zijn.

Middels verschillende gesprekken met diverse kerkelijke instanties, benoemd in hoofdstuk 4.1 contact met verschillende kerken/ gemeentes, ben ik erachter gekomen dat het nog niet zo makkelijk is om een kind van verslaafde ouder in beeld te brengen.

Het is voor een kind essentieel dat het, ondanks de problemen thuis, kind kan zijn. Dat dingen op eigen niveau gedaan morgen worden, die aansluiten bij de eigen belevingswereld.

Elk kind heeft een mate van veerkracht in zich. Hoe het kind omgaat met een situatie hangt af van hoe het kind de situatie beleeft en er zelf mee om gaat.

In het hoofdstuk 1 verslaafde ouder heb ik de toegewijde ouder benoemd. Deze is essentieel bij de opvoeding en het groeien van het kind. Maar wat als er geen stabiele ouder is? Als de “gezonde” ouder niet in staat is voor het kind te zorgen, omdat hij zelf aan het overleven is?

Door naar het kind te kijken en hem de hulp te bieden die het nodig heeft, kan het kind in samenwerking met andere organisaties leren dat het waardevol is. Zonder de ouder in diskrediet te brengen het kind op eigen grond zetten, en zo de roulerende rekening een halt toe roepen.

Daarnaast is het van belang dat de ouder op een goede manier in contact komt met het kind. Dat als het kind hulp krijgt de ouder als hulpbron erbij geroepen wordt. Omdat de ouder waardevolle informatie kan geven over het hoe en waarom van bepaalde keuzes die hij gemaakt heeft, maar ook omdat hij het kind kan bevestigen in het kind zijn. Dat hij het kind zichtbaar maakt en benoemt wat het kind allemaal gedaan heeft voor de ouder. Zo kan negatieve parentificatie omgezet worden in positieve parentificatie.

Hulpverlening aan een kind van een verslaafde ouder is complex en de hulpverlener zal een lange adem nodig hebben.

Ten eerste moet de hulpverlener de tijd nemen om het vertrouwen te winnen van zowel het kind als ook de ouder.

Wat bij deze hulpverlening van belang is om vooral naar alle leden van het gezin te kijken. Een kind met veel zelfvertrouwen zal sterker door het leven gaan, dan een kind met weinig zelfvertrouwen.

Een belangrijk punt is letten op de uiterlijke kenmerken. Hiermee bedoel: ik heeft het kind schone kleding aan die heel is, ruikt hij fris, zijn de haren schoon, heeft het kind voldoende te eten. Als een kind hierin gebreken vertoont zal het in de situaties waar het komt al met andere ogen bekeken worden, want het kind valt uit de toon. Hierdoor zal het kind ook vatbaarder zijn voor pestgedrag van leeftijdsgenoten.

Binnen het pastoraat is de overwinningscirkel²⁴ een heel belangrijk onderwerp helemaal naar de kinderen toe.

Zo vaak hebben kinderen van verslaafde ouders geleerd niet op te vallen, niet te spreken. Ze horen dat ze niet moeten storen, dat ze niet moeten zeuren, dat ze vervelende kinderen zijn en erger nog dat ze niet gewenst zijn.

Er is geen stabiele factor in hun leven.

Keer op keer worden ze gedwongen in een niet passend keurslijf van constant op hun hoede zijn, niet kunnen vertrouwen op mensen en veel kinderen denken dat ze niet gewenst zijn.

Door vanuit de overwinningscirkel te werken (zie hoofdstuk 2.2.2) is het mogelijk kinderen te laten zien wie ze zijn, door te beginnen bij wat God over ze zegt.

Hij zegt dat ze zijn:

- **door God uitgekozen, heilig en zeer geliefd (Kol. 3:12, 1 Tess. 1:4)**
- **een burger van een rijk in de hemelen (Fil. 3:20)**
- **een deel van Christus' lichaam (1 Kor. 12:27)**

²⁴ Zie hoofdstuk 2.2 contextueel gedachtegoed volgens Nielsen. Zie bijlage 6

- een erfgenaam van God, omdat ik zijn zoon/dochter ben (Gal. 4:6,7)
- een heilige (1 Kor. 1:2, Ef. 1:1)
- een heilige deelnemer aan de hemelse roeping (Hebr. 3:1)
- een kanaal van Christus' leven (Joh. 15:5)
- een kind van God (Joh. 1:12)
- een medebewoner met de rest van Gods gezin (Ef. 2:19)
- een mede-erfgenaam met Christus en deel met Hem in zijn erfenis. (Rom. 8:17)
- een nieuwe schepping (2 Kor. 5:17)
- een tempel/woonplaats van God, Zijn Geest en Zijn leven verblijven in mij (1 Kor. 3:16)
- één van Gods levende stenen, opgebouwd tot een geestelijk huis in Christus (1 Petr. 2:5)
- een vijand van de duivel (1 Petr. 5:8)
- een vreemdeling en een bijwoner van deze wereld waarin ik slechts tijdelijk leef (1 Petr. 2:11)
- een vriend van Jezus (Joh. 15:15)
- een zoon/dochter van God en één met Christus (Gal. 3:26,28)
- een zoon/dochter van God; God is mijn geestelijke Vader (Rom. 8:14,15)
- een zoon/dochter van het licht en niet van de duisternis (1 Tess. 5:5)
- gekocht en betaald (1 Kor. 6:20)
- gerechtvaardigd uit het geloof (Rom. 5:1)
- geschapen om goede werken te doen (Ef. 2:10)
- Gods kind (1 Joh. 3:1)
- Gods maaksel -Zijn handwerk- opnieuw geboren in Christus om Zijn werk te doen (Ef. 2:10)
- het zout van de aarde (Matt. 5:13)
- het licht van de wereld (Matt. 5:14)
- lid van een uitgekozen geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk dat Gods eigendom is (1 Petr. 2:9)
- meer dan overwinnaar (Rom. 8:37)
- niet de grote 'Ik ben', maar door de genade van God, ben ik wat ik ben (1 Kor. 15:10)
- uit God geboren en de boze, de duivel, kan mij niet raken (1 Joh. 5:18)
- uitgekozen om vrucht te dragen (Joh. 15:16)
- verborgen met Christus in God (Kol. 3:3)
- verzoend met God (2 Kor. 5:18)
- vrijgemaakt van de wet van de zonde (Rom. 8:2)
- Je hebt deel aan Christus; ik heb deel aan Zijn leven (Hebr. 3:14)
- Je hebt toegang tot de Vader (Ef. 2:18)
- Je vermag alle dingen in Hem Die mij kracht geeft (Fil. 4:13)

5.1 Wel of geen hulp nodig: belangrijke factoren

In het boek van Elize Lam "*risicokind of evenwichtskunstenaar*" staat dat een van de opvallendste redenen waarom een kind en/ of een jongere lastig te motiveren is binnen de geestelijke gezondheidszorg, dat het kind niet in zijn spaarzame vrije tijd met de problematiek van de verslaafde ouder bezig wil zijn. Daar is hij al bijna de hele dag druk mee. Het kind wil zich ook niet identificeren met de wereld van de geestelijke gezondheidszorg omdat dit de wereld is van de verslaafde ouder en niet van hem.

Dit is binnen het pastoraat juist een opening om met het kind in contact te komen. Bij de kinderdienst, op de tienergroep, catechisatie, jeugdgroep, enz. zijn juist de plekken waar het kind zichzelf mag zijn.

Wat hierin wel belangrijk is, is om het kind als individu te zien en niet het probleem van het ene kind over het andere kind binnen het gezin heen te leggen.

Juist binnen het pastoraat kunnen wij het kind helpen om zijn zijnsloyaliteit te ontwikkelen en te vergroten. Maar dit is voor ieder kind van belang.

In gesprek met het kind is het van groot belang dat de pastoraal werker zich niet negatief uitlaat over de ouder.

Psychologen Jack en Jeanne Block hebben een interessant licht op de zaak geworpen.

Volgens hen zijn er twee aspecten aan de persoonlijkheid van kinderen belangrijk. Ten eerste de egocontrole van iemand. Het ene kind van een verslaafde ouder beschikt over egoveerkracht.

Iemand is als het ware in staat om zijn emoties te managen en kan daardoor in verschillende situaties ander passend gedrag laten zien. Vb. een kind met een hoog egoveerkracht gehalte kan uitgelaten zijn tijdens een schoolreisje. Maar zeer geconcentreerd zijn tijdens het maken van een test. Een kind met een laag niveau van egoveerkracht vertoont in elke situatie hetzelfde gedrag.

Kanttekening hierbij is wel is wel dat kinderen van verslaafde ouders vaak over hun eigen grenzen heen gaan in het verlenen van zorg. De hulp die de ouders bewust dan wel onbewust vragen wordt vaak als claimend ervaren.

Veel kinderen begrijpen heel veel als dingen hun goed uitgelegd worden.

Binnen het Trimbosinstituut zijn verschillende folders en flyers²⁵ voor handen waarin op elk niveau en leeftijd uitgelegd wordt wat het inhoudt als een ouder verslaafd is.

5.2 Waar moet je op letten

Het kind heeft recht op een betrouwbare relatie met zijn ouders. Het kind blijft gedurende lange tijd vertrouwen geven aan de ouder, zelfs als het hij niets terugkrijgt van de ouder.

Door als pastoraal werker vertrouwen op te bouwen bij het kind kan een positieve spiraal ontstaan bij het kind van wie het eigen vertrouwen ernstig is beschadigd door een onbetrouwbare relatie met zijn ouder. Dit kan beginnen door het kind zorg te geven die het zo nodig heeft. Doordat een kind geen erkenning krijgt voor zijn vertrouwen en zelf niet op de betrouwbaarheid van zijn ouders kan rekenen, ervaart het dat het niets oplevert om te vertrouwen en zelf betrouwbaar te zijn. Het kind verliest zijn vertrouwen in de wereld en ontwikkelt destructief gerechtigde aanspraak.

Het vermoeden van Kopp-problematiek begint vaak bij een vermoeden, een niet pluis gevoel.

Ook hierbij is communicatie tussen de verschillende kerkelijke teams van groot belang.

Kinderwerkers, tienerleider, jeugdleiders hebben door hun relatie met deze kinderen een ingang om verkennende gesprekken te voeren.

Hierin kunnen de volgende vragen gesteld worden:

Bij peuters en kleuters

- Vinden de kleine kinderen het moeilijk als de ouders weg gaan
- Hebben de kinderen eetproblemen?
- Hebben ze slaapproblemen?
- Hoeveel oogcontact hebben ze?
- Hebben kinderen weinig drang om dingen te onderzoeken, gebrek aan nieuwsgierigheid.

²⁵ <https://www.trimbos.nl/aanbod/webwinkel/?q=alcohol+&vartype=0>

- Lopen ze qua groei, gedrag achter?
- Reageert het kind impulsief, kropt het de emoties juist op en blijft het vaak lang in een emotionele toestand?
- Vindt het kind het lastig om het verschil te weten tussen zichzelf en een ander? (Wanneer hij bv. thuis geen grenzen heeft geleerd, wordt makkelijk over grenzen van anderen heen gegaan).
- Komt het kind niet tot spelen en/of is erg bang. Of doet hij bizarre of agressieve spelletjes?

Bij basisschoolkinderen²⁶:

- Is het kind extreem verantwoordelijk
- Speelt het kind met andere kinderen en op welke manier?
- Heeft het kind besef van goed en kwaad?
- Loopt het kind achter?
- Is het kind vermoeid of slaperig?
- Is het kind bang?
- Is het kind impulsief of juist niet?

5.3 Meerzijdig Partijdig werken

In de opleiding Contextueel pastoraat komt geregeld het meerzijdig partijdig werken terug. Bij het meerzijdig partijdig werken houdt de pastoraal werker alle betrokkenen uit de omgeving van het kind in de gaten, ook als deze niet lijfelijk aanwezig zijn. Dit laat de pastoraal werker zowel in zijn houding als ook zijn inzet zien. In het vragen stellen gaat de pastoraal werker om de beurt achter het kind en dan de ouder staan, om op deze manier te zoeken waar erkenning gevonden kan worden voor het geleden onrecht. Dit houdt in dat hij de ouder probeert in te laten zien wat het gedrag met het kind doet, zonder te veroordelen. Daarnaast probeert de pastoraal werker het kind te laten zien waar de ouder zorg, aandacht, tijd gegeven heeft.

Waar zijn in de relatie betrouwbare verdiensten te vinden. Waar kunnen het kind en ook de ouder geprezen worden voor de dingen die zij doen, of misschien juist niet hebben gedaan. Dit proces is een zorgvuldig en geduldig zoeken naar concrete daden en in beeld brengen waar het kind en/ of de ouder heeft geprobeerd om van betekenis te zijn. Wat motiveerde het kind om dit te doen? Wat motiveerde de ouder om dit te doen?

Maar bij meerzijdig partijdig werken denken we ook aan het kind dat zwijgt. Het kind dat belast is met zwijgen over verschrikkelijke dingen die het in zijn leven meegemaakt heeft. Als je als pastoraal werker hierbij kunt komen kan het kind leren deze last een plekje te geven, te verwerken en het verworven inzicht over zichzelf en wie het is eigen te maken. Hierbij is het van belang om met iemand in dialoog te komen.

In situaties waarin mensen veel stress ervaren trekken zij zich snel terug in hun eigen gelijk. Een stressvolle situatie is wanneer de ouder dronken is, boos is, enz. De ouder is op dat moment niet betrouwbaar. En het kind ervaart dreiging. Terwijl een ouder juist in stresssituaties in de verdediging kan schieten omdat hij zich bedreigt, beledigd voelt door de situatie.

Een ouder wil ten diepste het beste voor zijn kind. En door aangesproken te worden op wat hij doet, komen de pijnpunten naar boven van het leven dat hij leeft.

De sleutel in dit verhaal ligt in de bereidheid om onpartijdig te luisteren, benieuwd naar wat de ander werkelijk bezorgd maakt en motiveert.

Binnen het contextueel pastoraat wordt ons geleerd om tijdens gesprekken alle partijen afzonderlijk in alle rust te laten vertellen wat ze denken, zonder onderbroken te worden. Om vervolgens te luisteren naar wat de andere partijen zeggen, ook zonder hun verhaal aan te vallen of te onderbreken. Leer de betrokken partijen te luisteren en dingen op te schrijven die ze horen en hier later op te reageren.

Als dit lukt dan is een stap gezet om een proces van vernieuwd vertrouwen op gang te brengen²⁷.

²⁶[https://www.kopopouders.nl/site/Informatie/Gevolgen%20voor%20kinderen/Gevolgen%20schoolkinderen%20\(6-12%20jaar\)/](https://www.kopopouders.nl/site/Informatie/Gevolgen%20voor%20kinderen/Gevolgen%20schoolkinderen%20(6-12%20jaar)/)

²⁷ Uit contextuele berichten lente 2020

6. Samenvatting

In mijn scriptie heb ik uitlegt hoe we binnen het contextueel gedachtegoed werken vanuit de vier dimensies om zo inzichtelijk te maken welk fundament gelegd is bij deze kinderen. Op deze manier wil ik proberen handvatten te geven aan pastorale teams

Binnen pastorale teams is het besef groot met betrekking tot belang om klaar te staan voor mensen. Om gericht te luisteren naar verhalen en door te vragen. Om de tijd te nemen om iemand te leren kennen, opdat de pastorant ons leert kennen.

Bij kinderen werkt het anders.

Ten eerste vallen de kinderen onder de verantwoordelijk van de ouders en kan een pastoraal werker zonder toestemming van de ouders niet zomaar een diepgaand gesprek met de kinderen beginnen.

Tenzij de problematiek zo ingrijpend is dat het niet anders kan. Denk hierbij bijvoorbeeld aan mishandeling, misbruik, verslavingen, enz. Maar vaak is er een weg aan vooraf gegaan voor dit bij het pastoraat komt.

Bij het begeleiden van kinderen is het in de eerste plaats van belang dat de pastoraal werker betrouwbaar is. Als een pastoraal werker weet dat hij niet de tijd heeft om iemand langere tijd te begeleiden, of de klik is er niet. Begin er dan niet aan.

Hoe begint het begeleiden van kinderen?

Vaak begint het als ze geboren worden. Veel kinderen worden opgedragen of gedoopt. Ouders geven ten overstaan van de kerk/ gemeente aan dat hun kind aan God toebehoort. Met het opdragen van hun kindje vragen de ouders als het ware aan God om dat plan met hun kindje te verwezenlijken. Bovendien willen de ouders Gods hulp, wijsheid en zegen vragen bij de opvoeding van hun kind. Zij hebben van God de volle verantwoordelijkheid voor hun kindje gekregen, maar zij beseffen dat het opvoeden van een kind niet eenvoudig is.

De ouders geven hiermee aan dat zij hun kind een christelijk opvoeding willen geven. Hierbij is de gemeente getuige. Dit omdat de gemeente het huisgezin is van God. Dit maakt dat men als gemeente medeverantwoordelijk is voor de geestelijke opvoeding van het kind. Om het gezin in beeld te houden. In een volmaakte situatie zou het mooi zijn als de gemeente/ kerk de ouders bevraagd of het goed gaat. Inspringt bij kleine dingen als oppassen op de kinderen zodat de ouders de ruimte krijgen om te ontspannen en aan hun relatie te werken. Helaas lukt dit vaak niet en komen de ouders pas in beeld als er problemen zijn.

7. Conclusies en aanbevelingen voor pastorale teams

Besef dat je als lid van het pastoraat een rolmodel bent voor de kinderen. In het boek: “De vijf gewoontes”. Zegt: Een vertrouwensband opbouwen met een kind kost tijd, energie en volharding. Binnen de kerk is het prachtig als de verschillende teams samen werken. Binnen het kinderwerk, tiener/ jeugdgroepen, jongvolwassen groepen, enz. Zij zijn het eerste contact met de kinderen. Zij zijn de eerste vertrouwenspersonen. Bij indicatie van problemen kunnen zij het eerst aan de bel trekken.

Bij stichting Chris worden er verschillende cursussen aangeboden.

Zij pleiten voor drie niveaus van zorg²⁸.

- Basisjeugdpastoraat,
- Specifiek jeugd pastoraat
- Jeugdhulpverlening

Als pastoraal werker ben je niet bij machte om een kind te diagnosticeren, wel kun je door te communiceren met de ouders erachter komen of er gedronken is tijdens de zwangerschap. Daarnaast kun je kijken naar de specifieke kenmerken die passen bij een kind met FASD, zoals hierboven genoemd.

Maar wat het allerbelangrijkste is, is het kind vertrouwen te schenken en liefde. Wijs het kind niet af om zijn gedrag maar laat het kind merken dat je er voor hem bent.

Ook niet als dit betekent dat je gestelde regels keer op keer moet herhalen. Iedere keer opnieuw het vertrouwen moet winnen van het kind.

Binnen het basispastoraat vertrouwen opbouwen het kind zien, leren kennen en zorgen dragen voor. Door een band met het kind op te bouwen kan het kind leren wat onvoorwaardelijke liefde is. Door ze uit te nodigen om dingen samen te doen, samen te eten, een weekend te verblijven bij iemand binnen het kerkelijk team. Kan het kind leren hoe een gezin werkt (zonder verslaving) Wel belangrijk hierbij is naast het kind te staan en op leeftijdsniveau met het kind te communiceren. Door te laten zien hoe onvoorwaardelijke liefde werkt kan het kind zijn eigenwaarde in God vinden

Durven de pastoraal werker:

- Contact aan te gaan op basis van gelijkwaardigheid.
- Zichzelf steeds de vraag te stellen:” Hoe zou ik mij voelen in zijn schoenen?”.
- De verslaafde ouder in de gelegenheid te stellen de regels en gebruiken te leren kennen, die we opstellen tijdens het hulpverleningsproces en deze te begrijpen en te leren hanteren.
- Eigen grenzen en mogelijkheden aan te geven en te bespreken
- De verslaafde ouder houvast te bieden zodat hij weet waar hij aan toe is en hij nieuwe zekerheden kan vinden. Communiceer wat er van de verslaafde ouder verwacht wordt en wat de verslaafde ouder van de pastoraal werker mag verwachten.

Belangrijk is dat men aandacht heeft voor hoe het kind en de ouder de relatie bezien en dan hierover in dialoog gaan.

Bij hulp aan de ouder is het wel van belang te beseffen dat hier ruimschoots passende hulp voor te vinden is bij verschillende capabele instanties²⁹.

Wel is het goed om in contact te blijven, juist ook tijdens het proces van externe hulpverlening. Blijf ze als mens zien, en ga naast ze staan, blijf ze bezoeken en blijf met ze in gesprek. Verslaafde mensen willen serieus genomen worden zij zullen dan veel eerlijker zijn. Maar dit geldt voor ieder mens.

²⁸ Zie bijlage 8

²⁹ Zie bijlage 9 hulpverleningsinstanties

Als de verslaafde ouder bewust gemaakt kunnen worden van de alcoholverslaving en wat de alcoholverslaving met het kind van de ouder doet, zonder de ouder in discredit te brengen of negatief te bejegenen is hier een brug gelegd. Juist door te luisteren naar de informatie die de ouder geeft kan dit helderheid brengen in het hoe en waarom naar de verslaving gegrepen werd. En biedt dit het kind inzicht in achtergrond van de ouder. Waarna er aan het fundament bij de kinderen gewerkt kan worden. Hierbij is het belangrijk om te weten dat hoe jonger het kind is waarmee gewerkt wordt, hoe beter het fundament wordt waarop een kind verder mag en kan werken in zijn leven.

Vertrouwen om dit te kunnen realiseren is dus zowel bij de verslaafde ouder als ook het kind van groot belang.

In beide gevallen geldt dat bij het starten van een hulpverleningsproces dit alleen kan op basis van gelijkwaardigheid, dit vereist een gelijkwaardige benadering van de ouder als ook van het kind door de hulpverlening. Bij gebruik van dwang komt de gelijkwaardige benadering in het geding. Het vertrouwen dat zo belangrijk is voor gelijkwaardigheid komt in gevaar.

Ruimte voor eigen oplossingen en zeggenschap van de ouder is een belangrijke voorwaarde voor het realiseren en in stand houden van een gelijkwaardige hulpverleningsrelatie. Maar al te vaak wordt de verslaafde ouder gebrandmerkt als tweederangsburger. Eigen schuld, dikke bult.

Geregeld is maatschappelijke uitstoting (van neus op halen tot de neus dicht knijpen, afkeurend kijken naar) hierdoor kan de ouder in een isolement komen. De verslaafde ouder heeft vaak geen controle over zijn gedrag en heeft veelal geen zelfrespect. Maatschappelijke uitstoting maakt dit alleen maar erger.

Literatuurlijst

Naam Auteur: M. Michielsens, W. van Mulligen, L. Hermkens (RED.)

Jaartal: tweede druk 2010

Titel: Leren over leven in loyaliteit

Plaats: Den Haag

Uitgeverij: Acco (Leuven, België)

Naam auteur: Else-Marie van de Eerenbeemt, Ammy van Heusden

Jaartal: 2008

Titel: Balans in beweging

Plaats: Haarlem

Uitgeverij: De Toorts

Naam auteur: Hans Groeneboer, Veresca van den Berge

Jaartal: 2011

Titel: Dynamiek in Verbinding

Plaats: Hoogblokland

Uitgeverij: Koinonia

Naam auteur: Else-Marie van den Eerenbeemt en Ammy van Heusden

Jaartal: 2008 11de druk

Titel: Balans in beweging

Plaats: Antwerpen

Uitgeverij: EPO

Naam auteur: Hans Groeneboer

Jaartal: 2003

Titel: Op schouders van ouders

Plaats: Groot- Ammers

Uitgeverij: Koinonia uitgeverij

Naam auteur: Dr. John Townsend, Dr. Henry Cloud

Jaartal: september 1997

Titel: Grenzen

Plaats: Hoornaar

Uitgeverij: Koinonia uitgeverij

Naam auteur: Elize Lam

Jaartal: 2016

Titel: Risicokind of evenwichtskunstenaars

Plaats: Schiedam

Uitgeverij: uitgeverij Scriptum

Naam auteur: Monique Engelbertink, Bianca den Ouden en Irene Engelbertink

Jaartal: 2010-2014

Titel: Het blijven toch je ouders vervolg boek

Plaats: internet

Uitgeverij: alleen online te lezen. <http://www.ervaringsverhalen.nl/vervolgboek/>

Naam auteur: Allard de Witte, Joost Bos

Jaartal: 2013

Titel: Fas- kinderen geboren met alcoholshade

Plaats: Amersfoort

Uitgeverij: Reuring Uitgeverij

Naam auteur: Hanneke Schaap- Jonker, Wubbo Scholte
Jaartal: 2019
Titel: Van leegte naar liefde
Plaats: Utrecht
Uitgeverij: Kok boekencentrum Uitgever